

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

A1. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

ΟΥΛΕΝ, Ανόρθωση, Νόμος «Περί ιδρύσεως σώματος δημοφρουρών»

Μονάδες 15

A2. Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή όχι, γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη «**Σωστό**» ή «**Λάθος**» δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- Το «*Σύμφωνο περί αμοιβαίας μεταναστεύσεως μεταξύ Ελλάδος και Βουλγαρίας*» υπογράφηκε τον Αύγουστο του 1920.
- Τον Ιούλιο του 1917 ιδρύθηκε στη Θεσσαλονίκη *Οργανισμός* με σκοπό την άμεση περίθαλψη των προσφύγων.
- Από την ανταλλαγή πληθυσμών, όπως όριζε η Σύμβαση της Λοζάνης, εξαιρούνταν οι μουσουλμάνοι της Ανατολικής Θράκης.
- Η Κοινωνία των Εθνών ήταν σύμφωνη με την Σύμβαση ανταλλαγής πληθυσμών της Λοζάνης.
- Η ΕΑΠ διαλύθηκε το 1930.

Μονάδες 5

B1. Ποια ανάγκη εξυπηρετούσε και πως υλοποιήθηκε η προσωρινή εκτίμηση της αξίας των ανταλλάξιμων περιουσιών των προσφύγων;

Μονάδες 14

B2. Να παρουσιάσετε την πνευματική και καλλιτεχνική αναγέννηση του ελληνισμού στην ευρύτερη περιοχή του Εύξεινου Πόντου κατά τον 19^ο και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα;

Μονάδες 16

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ

Αξιοποιώντας τα παραθέματα και τις ιστορικές σας γνώσεις να παρουσιάσετε και να ερμηνεύσετε τη στάση του Ελ. Βενιζέλου απέναντι στο βασιλικό θρόνο τα πρώτα χρόνια της πρωθυπουργίας του.

Παράθεμα Α

«Η άρνηση του Κρητός πολιτικού όπως αποδεχθή την προσφερομένην πρωθυπουργίαν υπήρξεν άκαμπτος...

Και τούτο, διότι οι αντιδράσεις των κομμάτων θα απέβαινον μεγάλοι κατ' αυτού ως ξένου, καθώς τον χαρακτήριζον, ερχομένου να εισβάλλη εις την πολιτικήν ζωήν της χώρας. Αφ' ετέρου οι εχθροί του και οι εχθροί της επαναστάσεως τον εκήρυττον ως αντιδυναστικόν και θα συνήσπιζον εναντίον του συνηγμένην αντίδρασιν των εν τη χώρα φιλοδυναστικών στοιχείων».

Γ. Ασπρέα, *Πολιτική Ιστορία*, τομ. Β', σελ. 35

Παράθεμα Β

«Αν αφίνετο το κίνημα του 1909 άνευ της ρυθμιστικής επηρείας του προγράμματος του Ελ. Βενιζέλου, ίσως κατέληγεν έκτοτε εις την κατάλυσιν της βασιλείας, η οποία ήτο γυμνή κοινωνικών ερεισμάτων και έρημος πιστών οπαδών. Αλλ' η αστική τάξις και εις το σημείον αυτό ευκόλως ακολούθησε τον Βενιζέλον, διότιν εις την επιδίωξιν της εθνικής πολιτικής, εις την οποίαν μετ' ολίγον εντόνως απεδύθη, η βασιλεία ήτο χρήσιμος ως σύμβολον.

Αλ. Σβώλου, *Τα ελληνικά συντάγματα*, σελ. 46

Μονάδες 25

ΘΕΜΑ Δ

Λαμβάνοντας υπόψη σας τα παραθέματα και το κείμενο του βιβλίου σας, να αναλύσετε και να αξιολογήσετε τα κύρια σημεία του πανηγυρικού λόγου του Βενιζέλου.

ΠΑΡΑΘΕΜΑ 1

Πρώτο διάγγελμα του Πρίγκιπα Γεωργίου, 9 Δεκεμβρίου 1898

«Θα καταβάλω πάσαν προσπάθειαν υπέρ της ευημερίας σας, θα φροντίσω να διοικηθήτε καλώς, δικαίως και αμερολήπτως, ν' αποκτήσετε ανεξαιρέτως ασφάλειαν αληθή, ην εγγυάται μόνον το κράτος του νόμου και θεσμοί λυσιτελείς...».

ΠΑΡΑΘΕΜΑ 2

Πανηγυρικός λόγος του Ε. Βενιζέλου (25/3/1905)

«... Ευθύς εξ αρχής ωνόμασαν τον Πρίγκιπα αντιπρόσωπον της Εθνικής Ιδέας εν Κρήτη. Κατά του τίτλου τούτου διεμαρτυρήτην και διαμαρτύρομαι. Η Κρήτη δεν έχει ανάγκην αντιπροσώπων της Εθνικής Ιδέας. Τίτλοι αυτής είναι οι αγώνες της. Εδέχθημεν τον Υπατον Αρμοστήν μόνον ως κομίζοντα τον αρραβώνα της ενώσεώς της Κρήτης μετά της Ελλάδος. Αλλ' ο αρραβών διήρκεσε τόσον πολύ, ώστε το στάδιον της μνηστείας κατήντησεν απεχθές, καθ' όσον δεν επήλθεν η πρόδοσις η προσδοκωμένη και συμφυής προς την απόκτησιν της ελευθερίας. Υπό το απεχθές τούτο καθεστώς παρενεβλήθησαν παρεξηγήσεις, αίτινες το κατέστησαν απεχθέστερον. Καθ' έκαστον ταξίδιον του Πρίγκιπος επιστεύετο ότι θα γίνει ένωσις. Παρήλθον ήδη εξ έτη. Ήτο φυσικόν ο Κρητικός Λαός να προσφύγη άπαξ έτι εις τα όπλα, όπως καταστήση εναργεστέραν την

ανάγκη της εθνικής του αποκαταστάσεως. Υπάρχουν οι φρονούντες ότι το κίνημα τούτο είναι άκαιρον. Δεν έχει, άραγε, αναγνωρισθή ότι μόνη λύσις του Κρητικού Ζητήματος είναι η ένωσις της Κρήτης μετά του Βασιλείου της Ελλάδος; Την ένωσιν, λέγουν, θα την κάμη μόνον όταν θελήση ο υιός του βασιλέως της Ελλάδος! Διαμαρτύρομαι και κατά της αντιλήψεως αυτής. Δεν δυνάμεθα να αναθέσωμεν το εθνικόν μας μέλλον εις μίαν οικογένειαν...».

Μονάδες 25

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Ο Μ Α Δ Α Π Ρ Ω Τ Η

A1. ΟΥΛΙΕΝ: Βλ. Σχολ. εγχειρ., σελ. 52–53: «Οι ραγδαίες αλλαγές... στο Μαραθώνα...».

Ανόρθωση: Αποτέλεσε το γενικό σύνθημα των ανεξάρτητων υποψηφίων, οι οποίοι στις εκλογές της 8^{ης} Αυγούστου 1910 διεκδικούσαν τις ψήφους των δυσαρεστημένων από τα παλαιά κόμματα εκλογέων. Σχολικό εγχειρίδιο, σελ. 89: «Αυτοί οι ανεξάρτητοι ... στους ακτήμονες».

Νόμος «Περί ιδρύσεως σώματος δημοφρουρών»: νόμος που ψηφίστηκε από την Κρητική Βουλή αμέσως μετά την έκρηξη της επανάστασης του Θερίσου, βλ. σχολ. εγχειρ. σελ. 212-213: «Η κρητική Βουλή ... ροπαλοφόρους.»

A2. α – λάθος, β – λάθος, γ – λάθος, δ – σωστό, ε - σωστό

B1. Σχολ. εγχειρ., σελ. 160: «Το έργο της εκτίμησης...αποκατασταθεί».

B2. Σχολικό εγχειρίδιο, σελ. 248: «Η οικονομική άνθηση...δημοκρατικό πολίτευμα» και «Ο 20ος αιώνας ... πνευματικό τομέα».

Ο Μ Α Δ Α Δ Ε Υ Τ Ε Ρ Η

ΘΕΜΑ Γ

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος λόγω της δράσης που είχε αναπτύξει στην Κρήτη εναντίον του πρίγκιπα Γεωργίου και της σύγκρουσής του με το βασιλικό περιβάλλον της Αθήνας, είχε τη φήμη του αντιδυναστικού. Ωστόσο, στην πρώτη δημόσια εμφάνισή του ως ελλαδίτη πολιτικού στις 5 Σεπτεμβρίου 1910 στην πλατεία Συντάγματος οι προγραμματικές του δηλώσεις περιελάμβαναν μετριοπαθείς μεταρρυθμίσεις, βλ. σχολ. εγχειρ. σελ. 89-90: «Οι εκσυγχρονιστές... μετριοπαθείς μεταρρυθμίσεις». Αν και δέχτηκε πιέσεις από τους οπαδούς του για ψήφιση νέου συντάγματος ο Βενιζέλος επέμεινε στην αναθεώρηση του υπάρχοντος και δεν έθεσε πολιτειακό ζήτημα, σχολ. εγχειρ., σελ. 90: «Επίσης, παρά την πίεση...δεν έθεσε.» Μετά την παραίτηση της κυβέρνησης Δραγούμη τον Οκτώβριο του 1910, ο Βενιζέλος πήρε εντολή σχηματισμού κυβέρνησης και συνεργάστηκε ομαλά με το Γεώργιο Α΄ καθώς, με τη δική του συναίνεση και προκειμένου ο Βενιζέλος να εξασφαλίσει ψήφο εμπιστοσύνης, προωθήθηκε η διάλυση της Βουλής και η προκήρυξη νέων εκλογών, σχολ. εγχειρ., σελ. 90: «Ο Βενιζέλος...Νοεμβρίου του 1910.» Στις τροποποιήσεις που ψήφισε το Κόμμα των Φιλελευθέρων το πρώτο εξάμηνο του 1911 δεν επήλθαν ριζικές αλλαγές, αλλά αντίθετα ενισχύθηκε ο ρόλος του βασιλιά και του επετράπη να συμμετάσχει στη διαδικασία της αναθεώρησης παρά τη συνταγματική απαγόρευση, σχολ. εγχειρ., σελ. 90: «Το πρώτο εξάμηνο...της αναθεώρησης.» Η εμμονή του Βενιζέλου στη διατήρηση του βασιλικού θεσμού μπορεί να αποδοθεί, με βάση το παράθεμα Α, στο γεγονός ότι ο Βενιζέλος δεν έκρινε κατάλληλη τη στιγμή για να καταλυθεί η μοναρχία και να απομακρυνθεί η βασιλική οικογένεια, επειδή το βασιλικό θεσμό στήριζαν τα παλαιά κόμματα και έβρισκε ερείσματα στις ξένες Δυνάμεις και σε μεγάλο μέρος της Ελληνικής κοινωνίας. Κάθε προσπάθεια κατάλυσης της μοναρχίας θα προκαλούσε τη δυσαρέσκεια των φιλοδυναστικών στοιχείων και μάλιστα σε μια περίοδο που βρίσκονταν σε εκκρεμότητα εθνικά θέματα. Ειδικά ο ρόλος του βασιλικού θεσμού ως συμβόλου του έθνους δεν αμφισβητήθηκε χάριν της προώθησης των εθνικών στόχων, μολοντί, όπως υποστηρίζει ο συντάκτης του Β παραθέματος, ήδη από το 1909 το κίνημα του Στρατιωτικού Συνδέσμου θα μπορούσε να οδηγήσει σε κατάλυση της βασιλείας, εξέλιξη που αποφεύχθηκε με την παρουσία και την «φιλοδυναστική» στάση του Βενιζέλου. Η θέση αυτή του Βενιζέλου ερμηνεύει και την ανάθεση του αξιώματος της αρχιστρατηγία στον διάδοχο Κων/νο το 1912, σχολ. εγχειρ., σελ. 93: «Το 1913...σε σύγκρουση». Συμπερασματικά, ο Βενιζέλος θεωρούσε τη βασιλεία ως το πλέον κατάλληλο πολίτευμα για την Ελλάδα, κατά το Αγγλικό πρότυπο, τουλάχιστον για τις συγκεκριμένες συνθήκες. Βενιζέλος και βασιλιάς Κωνσταντίνος θα συνεργαστούν χωρίς πολλά προβλήματα μέχρι το 1915. Οι συγκρούσεις μεταξύ τους ξεκίνησαν με αφορμή τον Α Παγκόσμιο Πόλεμο.

ΘΕΜΑ Δ

Ο Πρίγκιπας Γεώργιος έφτασε στην Κρήτη και ανέλαβε τα καθήκοντα του ως Ύπατος Αρμοστής στις 9 Δεκεμβρίου 1898. Στο πρώτο του διάγγελμα προς τον Κρητικό λαό έδωσε μια σειρά υποσχέσεων, που στην πορεία των πραγμάτων δεν τήρησε. Διαβεβαίωσε τους Κρητικούς ότι θα προσπαθήσει με κάθε τρόπο για την ευημερία τους, θα φροντίσει να διοικηθούν καλά, δίκαια και αμερόληπτα και θα διαφυλάξει την ασφάλεια τους. Το σύνταγμα, όμως, που παραχωρήθηκε στους Κρητικούς – παρά το γεγονός ότι συντάχθηκε κατά το πρότυπο του ισχύοντος τότε ελληνικού συντάγματος – ήταν υπερβολικά συντηρητικό. Βλ. σχολικό εγχειρίδιο, σελ. 208: «Το θετικό και αισιόδοξο ... Κρητών». Όμως η πιο σοβαρή αιτία δυσαρέσκειας ήταν το ζήτημα της ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα. Στο θέμα αυτό παρουσιάστηκε πολύ νωρίς διαφωνία ανάμεσα στο Γεώργιο και τον Ελευθέριο Βενιζέλο που ήταν υπουργός Δικαιοσύνης στην πρώτη κυβέρνηση της Κρητικής

Πολιτείας. Βλ. σχολικό εγχειρίδιο, σελ. 208 – 209: «Αλλά το πιο ... βαρύ κλίμα διχασμού». Αφού η διαφωνία μεταξύ των δύο ανδρών πήρε τη μορφή προσωπικής σύγκρουσης, στις 18 Μαρτίου 1901 ο Γεώργιος απέλυσε τον Βενιζέλο από το αξίωμα του υπουργού. Η κίνηση αυτή του Αρμοστή έφερε ραγδαίες εξελίξεις. Βλ. σχολικό εγχειρίδιο, σελ. 209 – 212: «Για να υποστηρίξει ... της επανάστασης». Στον πανηγυρικό λόγο που ο Βενιζέλος εκφωνεί στις 25 Μαρτίου του 1905, λίγες μέρες δηλαδή μετά την κήρυξη της επανάστασης στο Θέρισο, κάνει μια σύντομη αναφορά σε όσα έχουν προηγηθεί. Επιτίθεται στον Πρίγκιπα και αμφισβητεί ευθέως την αρμοδιότητα του να διαχειρίζεται το ζήτημα της ένωσης του νησιού με την Ελλάδα. Τονίζει ότι οι Κρητικοί δέχτηκαν τον Πρίγκιπα ως Υπατο Αρμοστή θεωρώντας την περίοδο της αυτονομίας ως ένα μεταβατικό διάστημα που στη λήξη του θα γινόταν η ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα. Χαρακτηρίζει το καθεστώς «απεχθές» και κάνοντας υπαινιγμούς στις ενέργειες του Πρίγκιπα και στην εξάχρονη περίοδο που μεσολάβησε από την άφιξη του ως το Μάρτιο του 1905 που εκφωνεί το λόγο του, εξηγεί πως ο Κρητικό λαός έφτασε στην επανάσταση του Θερίσου. Με τον τρόπο αυτό συνδέει την επανάσταση με την πόθο του Κρητικού λαού για την ένωση με την Ελλάδα. Στην ομιλία του ρίχνει τις ευθύνες για τον εκτροχιασμό της κατάστασης στο νησί άμεσα στο Γεώργιο αλλά και έμμεσα στον πατέρα του, Βασιλιά της Ελλάδας Γεώργιο Α΄.

Επιμέλεια:

Καλουτσάκης Αγησίλαος • Φαρσάρη Ελένη